

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Андрей Боянов Захариев

върху дисертационен труд на тема:

„МОДЕЛИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО: ОГРАНИЧЕНИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ“

с автор задочен докт. Ана Борисова Иванова, докт. № D020219184

Форма на докторантura: Задочна

Водеща обучението катедра: Катедра „Финанси и кредит“ при
Факултет „Финанси“, СА „Д. А. Ценов“

Научен ръководител: Доц. д-р Анелия Кирилова Радулова

Докторска програма: „Финанси, парично обращение, кредит и
застраховка“ (Финанси)

I. Общо представяне на дисертационния труд

Докт. Ана Иванова е зачислена в задочна докторантura със заповед №561/02.07.2019 год. Докторантурата е приключила в срока на индивидуалния план.

Основание за написване на становището е решение на факултет „Финанси“ (протокол №5/19 януари 2023 г.) при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, утвърдено със заповед на ректора №49/20 януари 2023 г. и решение от първо заседание на научното жури, проведено на 24.01.2023 год. Становището на дисертационния труд е изготвена съгласно нормативните изисквания на ЗРАСРБ и е съобразена с изискванията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за състав и структура на съдържанието.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен при спазване на класическа рамка на изследване в три глави. Във въведението е представена и обоснована проблемната област на изследване, както следва: актуалност, обект, предмет, теза, цел, задачи и методология. Оценявам

разработката като отговаряща на стандартите и изискванията за дисертационен труд по професионално направление 3.8 „Икономика“.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 191 стр. и включва Въведение; Глава първа. Модели на финансиране и организация на системата на здравеопазването; Глава втора. Концептуални особености на финансиране на здравеопазването в България; Глава трета. Финансов мениджмънт на здравните организации в контекста на развитието на пазарните отношения. В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд. Изведените са ключови обобщения и са формулирани насоки за бъдещи изследвания по темата.

Към разработката е представена библиографска справка по APA стил със 101 заглавия. В разработката са включени 7 броя таблици и 50 броя фигури. Публичността на изследването е осигурена чрез две студии, една научна статия и един научен доклад, с еквивалент на 50 точки по ППЗРАС и отговаря на минималния стандарт за регистрация в НАЦИД.

На база преглед със специализиран софтуер се установява пълно спазване на изискванията за библиографско цитиране и библиографско описание. Налице е много високо ниво на оригиналност с коректно позоваване на авторските изследвания и публикации по плана на докторантурата.

Обект и предмет на изследването – Обект на дисертацията са моделите на финансиране в здравеопазването, а неин предмет - са ограниченията и възможностите в моделите за финансиране на здравеопазването с оглед на неговата специфика и нормативна организация по повод на прилагането им в съответната национална здравна система, по примера на лечебните заведения за болнична помощ в България.

Цел на дисертационния труд – Целта на дисертацията е да се анализират предимствата и недостатъците на моделите за финансиране на

здравеопазването, техните специфики и приложни свидетелства с оглед преодоляване на проблемите при бюджетното осигуряване на здравеопазването в България по примера на лечебните заведения за болнична помощ.

Изследователска теза – адаптирането на модела на финансиране на системата на здравеопазването в България към конкретните социално-икономически показатели на средата е необходимо условие за преодоляване на ресурсната нестабилност, резултат от перманентния дефицит на бюджетни ресурси и детерминанти на финансиране, с приоритет върху количеството, за сметка на качеството на здравните услуги.

Методология на изследването – Проведеното изследване се основава на социологически методи и документален метод. Получените резултати са графично илюстрирани.

Резултати от изследването:

Първо, на база на диспропорциите в географски аспект в страната, се установява неравностойност за потребителите на здравни услуги, доколкото в големите градове се наблюдава относителна наситеност, а в малките населени места – недостиг на медицинска помощ.

Второ, предпоставка за увеличаване на разходите в системата на здравеопазване е и отсъствието на ефективна обусловеност между двата основни сектора – болнична и извънболнична помощ.

Трето, реформата в здравната система в последните 20 години е частична, осъществявана предимно в отделни малки сектори и се изразява предимно в актуализация на бюджета на НЗОК, промяна в позитивният лекарствен списък или в промяна остойностяването на някоя от многото клинични пътеки.

Четвърто, ефективността на системата на здравеопазване изисква всеобхватна реформа, в съответствие с основните критерии, заложени в Националната здравна карта.

Пето, за анализирания в дисертацията период, средното равнището на средствата за финансиране на здравеопазването в България като процент от БВП възлиза на 4.71% – равнище, по-ниско от „оптималните минимални стойности“ в размер на 5%.

Шесто, При тестване за значимост на статистически модел (по данни за периода 2017-2022 год.) по F-критерия на Фишер с интервал на доверителност над 99% се установява значимост на регресионната зависимост на здравноосигурителните плащания от приходите и трансферите в НЗОК от най-висок порядък.

Седмо, очертана е ясна тенденция за изключително висок превес на здравноосигурителните приходи в общата сума на разходвани финансови средства за здравеопазване, като последните средно за анализирания период (2010 г. – 2020 г.) съставляват 98.85%.

Осмо, За периода 2010 г. – 2020 г. е установена ясно изразена тенденция за догонващ и изпреварващ темп на нарастване на разходите в системата на здравеопазването в България над приходите.

Девето, Резултатите от изследване на капиталообразуването в селектирани ЛЗБП в Северозападния район за планиране (BG31) илюстрират ясно мащаба на декапитализация в държавните областни и общински болници. На този фон контрастират положителни финансови резултати и натрупване (по данни от балансовите позиции) на капитал в частния сектор на здравеопазване.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Изведените в автореферата приноси оценявам за защитени, автентични и отговарящи на постиженията в дисертационния труд. Като по-съществени сред тях извеждам на водещо място, както следва:

Първо. Чрез критичен анализ на системата на здравеопазване в България са изведени и обосновани тенденции и проблеми, които

потвърждават обществената актуалност на темата за належащата промяна в начина на финансиране на здравеопазването, реформа в правния статут на лечебните заведения за болнична помощ, с цел постигане на подобрението в показателите за здравен статус на населението в България.

Второ. С цел установяване на ефективно функционираща здравна система в сектора здравеопазване в България, е апробиран инструмент за анкетно проучване, насочен към трите основни групи – управители на лечебни заведения, лекари и пациенти, с извеждане представителни данни от респондентите с вербално-графични модели в частта за лечебните заведения и за пациентите.

Трето. Чрез емпирично изследване на данни от финансови отчети на селектирани лечебни заведения от северозападния район за планиране са потвърдени оценките за значителни диспропорции, както по отношение на географско разположение, така и по отношение на собственост, където частните болници отчитат подобрени финансови показатели, а държавните областни и общинските – понасят загуби и натрупват дългове.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Въпрос: Отговаря ли на принципите на Хипократовата клетва масовата практика за доплащане за болнични услуги от страна на пациентите? Има ли в други страни от ЕС подобно финансиране от здравно осигурени лица към ЛЗБП, регистрирани като ЮЛ по ТЗ?

Заключение:

Налице е успешна докторантura, довела до дисертабилно изследване с убедителна научна издържаност, публикации и научни изяви. Подкрепата от научния ръководител доц. д-р Анелия Радулова и катедрата е категорична и ефективна.

В обобщение формирам положително заключение за наличие на необходимите научни качества и гласувам „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Ана Иванова, докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси), по процедура на катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов“ с дисертационен труд под заглавие „**Модели за финансиране в здравеопазването: ограничения и възможности**“.

27.02.2023 г.

Рецензент: .....

(Проф. д-р Андрей Захариев)